СВОБОДА

LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА".

Рôкъ VI. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 22-го Вересня 1898. | Число 38.

Календарь.

Вересень.

22	Ч.	Минодоры, Митродоры
23	П.	Теодоры преп.
24	С.	Автонома свмуч.
25	Н.	16. ПО СОШ. Корнилия
26	П.	ВОЗДВ. ч. ХРЕСТА (постъ)
27	В.	Никиты муч.
28	С.	Евфимія, Людмили

Змѣстъ.

УВАГА.

Хотячи приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячне до касіера:

Mr. Kond. Kotanczyk
Box 127
SHAMOKIN, PA.

И увѣдомлять секретара пôдъ адресою:

Rev. Antony Bonczewsky
10 May Str.
ANSONIA, Conn.

Выганяють славянскихъ робôтниковъ зъ Пенсильвенiи.

Сего мѣсяця 10. дня минула рôчниця рѣзнѣ Лятимерскои. Дня 10. септембра 1897 р. пострѣляла банда капиталістôвъ спокôйныхъ и безъоружныхъ робôтниковъ. 19 людей упало на мѣсци, або погинули въ наслѣдокъ одержаныхъ ранъ — сорокъ до пятьдесять пораненыхъ, богато зъ нихъ остало калѣками на цѣле жите. Ледви оденъ рôкъ проминувъ, а та страшна подія майже пôйшла въ забуте. Завдяки здеморализованому до ґрунту демократичному праводавству — мордерцѣвъ увôльнено. Оборонцѣ робôтниковъ грозили другимъ процесомъ, але той процесъ не вôдбувъ ся и нѣколи не вôдбуде ся. Бувъ бы се страченый часъ и страта грошей — а трава поростае на гробахъ робôтниковъ-мучениковъ.

Але опять находимо важну вѣсть зъ околицѣ углькопôвъ коло Газлетопу. — „Чужосторонни" робôтники не дуже взяли собѣ до серця рѣзню лятимерску, якъ вызыскователѣ сего сподѣвались. „Научка" не дуже помогла. Робôтники остали упертыми и опять тысячками стрейкують и панове мусѣли уступства поробити. Бароны угляни лютять ся явно, що свôй порохъ даремно выстрѣляли, а свою жовчь выляли въ кореспонденціи до ню йорскои газеты: „Evening Post" — и тамъ пишуть такъ:

„Чужоземцѣ вже вôдъ кôлькохъ лѣтъ суть жереломъ многихъ клопотôвъ и компаніи углькови изъ-за ихъ наклону до стрейкôвъ понесли велики страты. Уваги гôднымъ бувъ стрейкъ въ Audenriet и Lattimer въ септембрѣ минувшого року, котрый обнявъ цѣлу лѣнію Lehigh простеру и закôнчивъ ся смертію 19 людей и до 50 раненыхъ, а вкôнци и спровадивъ войско на неспокôйныхъ вархолôвъ. — Если-бъ не було тамъ вархолôвъ-чужоземцѣвъ, се все не було-бъ тамъ стало ся. Бувъ колись часъ, що пересѣчный Унґаръ (читай Русинъ), Полякъ, Литвинъ, Словакъ и Италіянецъ мавъ велике поважане передъ правомъ того краю, въ котрôмъ вôнъ провадивъ добре жите. Але нови практики показали що иншого. Если нынѣ де-що стане ся. то власти надаремно старають ся де що провѣдати у чужоземця."

Якъ дальше кореспондентъ запевняе, то пôсля найновѣйшого стрейку — компаніи. вже давно уложеный плянъ хотять перевести, а се „чужоземцѣвъ" зъ околиць угльовыхъ выгнати.

Шкода и одного слова тратити, на ту пôдлу балаканину якогось наймита панского, бо кождый здоровомыслячiй знае по чіей сторонѣ есть здрада правъ, але дуже важною есть тота рѣчь, щобъ робôтники разомъ трималися и щобъ не знайшлись мѣжь ними шпіоны.

Американски угльови бароны суть безпощадни въ выганяню робôтниковъ. Навѣть имъ не уступили бы земельни льорды въ Ирляндіи. Они вже разъ трохи не цѣле населене зъ околицѣ твердого угля повыганяли. Передъ 30 роками складалось то населене зъ Американцѣвъ, Айришôвъ (Ирляндцѣвъ), Валѣзôвъ и Нѣмцѣвъ. Нынѣ лишь рѣдко можъ знайти помѣжъ углярами тотй народности. Тогды почали паны знижати раптомъ платню робôтникамъ. Тогдашни робôтники не хотѣли собѣ того позволити, и звѣсно якй були наслѣдки. Повѣшено зъ нихъ 21, а ще бôльше замкнули до криминалôвъ. Вôдтакъ почали спроваджовати Поляковъ и Словакôвъ, котрыми такъ заповнено околицѣ угляни, що неможливо було противстати противъ зниженю платнѣ. Въ той спосôбъ выгнано Американцѣвъ, Айришôвъ, Валѣзôвъ и Нѣмцѣвъ.

Теперь мае прійти черга на Славянъ. Они въ певнôй части вже „зъамериканізовани", то значить, они старають ся поправити свое положене, що впрочѣмъ дуже похвально зъ ихъ стороны, але того не повинни робити „Гунны" — они мають остати гелютами (невôльниками) американского капитализму. А если они помимо пострахôвъ, якй бароны угляни устроюють, помимо ихъ половичного пôдданства, въ котрôмъ знаходять ся, не дають ся цѣлковито згнести, бо организують ся и навѣть смѣють ставити свои жаданя, длятого ихъ вызыскувачѣ ревуть скажено: „выгнати!"

Одна тôлько бѣда, що вже нема звôдки такихъ робôтниковъ спроваджати, котрй бы були цѣлковитыми невôльниками и славянскихъ робôтниковъ въ пильности и солидности жадни други робôтники не заступлять. Италіянцѣ суть пересѣчно за слаби на майнерôвъ тай на нихъ не можь спустити ся. Крôмъ того они мають штилеты и часто зъ нихъ роблять ужитокъ. Зъ неґрами вже роблено въ своимъ часѣ пробу, але она выпала не найлѣпше. Они власне тогды не хочуть робити, коли роботы найбôльше потреба. То може бути навѣть, що може зъ ними схотять знову спробувати. А если и на нихъ прійде черга на „выгнане", то вже хиба спровадять Индіянъ и другихъ мешканцѣвъ новыхъ амер. кольоній.

Мы хотѣли бы лишь запытати пенсильвенійскихъ робôтниковъ, якъ довго они ще будуть зносити такй вôдносины въ тôмъ стейтѣ. Чимъ рôжнить ся неволя пенсильвенійскихъ робôтниковъ вôдъ тои неволѣ, котра панувала въ полудневыхъ стейтахъ? Тымъ, що невôльникъ въ Пенсильвеніи, если вôнъ не послушный, може бути прогнаный, а не впростъ застрѣленый. За те не коштуе пана той невôльникъ нѣчо и панъ не обовязаный его до смерти удержовати. То суть дрôбницѣ. Головный фактъ есть, що пановане баронôвъ угльовыхъ, позбавлене всякои урядовои контролѣ, дôйшло до тои степени самовладства, зъ котрымъ нема що и порôвновати обсолютизмъ россійского царя. И робôтники представляють собѣ, що они жіють въ „вôльнôй державѣ!"

Осѣнни выборы въ Пенсильвеніи.

Понеже найбôльша часть нашихъ Русинôвъ-робôтниковъ мешкае въ Пеннсильвеніи и копае въ глубокихъ майнахъ вуголь, хочемо ихъ увагу звернути на будучи выборы, котрй сеи осени вôдбудуть ся въ Пеннсильвеніи.

До теперь наши робôтники-Русины не були робôтниками въ властивôмъ значѣню того слова, то есть не були вôльными людьми, котрй бы умѣли цѣнити свою особисту гôдность, гôдность горожаньску, котрй бы умѣли цѣнити свою працю и розумѣли, що тою ихъ працею годуесь цѣлый край, що они суть людьми, горожанами, котрымъ належить ся слово въ публичнôмъ житю.

Наши Русины-робôтники були до теперь церковниками, газдами и бордингерами. Якъ мали на своимъ плейзѣ церковь и попа, то нѣчимъ иншимъ не занимавъ ся лишь сварками церковными. Якъ газда мавъ свôй гавзікъ и повно бордингерôвъ, то нѣчимъ иншимъ не займавъ ся тôлько своими домашными клопотами, а вже бордингеры, то крôмъ выплаты и салюну нѣчимъ не интересовали ся.

Такъ було за добрыхъ, давныхъ часôвъ въ Пеннсильвеніи, коли робôтникъ зароблявъ денно и по $3.00. Нынѣ, якъ сами видите, настали инши часы. Нынѣ не заробишь чоловѣче на день хиба $1.10, а тыхъ днѣвъ выробляешь на тыждень найбôльше три.

До теперь були вы робôтники слугами компаністôвъ не тôлько у роботѣ, але и при всѣхъ парадахъ панскихъ, а навѣть, що найважнѣйше, при выборахъ. Якъ хто мавъ американски паперы, то йшовъ голосовати такъ, якъ ему его босъ вказавъ. Навѣть ти наши „славни" клюбы политични руски голосовали, то на републиканôвъ, то на демократôвъ, якъ та, або друга партія на ихъ церковь яку жебранину кинула. А длячого то такъ вело ся? Во проводырѣ тыхъ клюбôвъ, анѣ сами члены не розумѣли, де робôтникови причепити ся.

Теперъ настали инши часы. Робôтниковъ гноблять, морять голодомъ, стрѣляють, якъ худобу, якъ они не хотять за песѣй грошь робити, одже робôтникамъ треба лучити ся разомъ въ одну велику партію, въ одну велику силу и при выборахъ голосовати на своихъ власныхъ заступниковъ, котрй бы щиро за наши справы журили ся.

Надходять выборы сеи осени, не дайте ся обманути нѣ републиканамъ, нѣ демократамъ нѣ золотымъ телятамъ, нѣ срѣбнымъ баранамъ, они всѣ однакови, они всѣ паны, котрй хотѣли бы зъ робôтника послѣдну шкôру здерти. Не давайте ся зманити на дурни обѣцянки, що якъ будете голосовати на републиканску, або демократичну партію то робота пôйде лѣпше и лѣпши часы настануть, бо то брехня, але голосуйте на тыхъ кандидатôвъ робôтничои партіи, якихъ вамъ „Свобода" вкаже.

SPECTATOR.

ВѢСТИ ЗЪ АМЕРИКИ.

Зъ Derby, Conn.

Поважана Редакціе!

Прошу ласкаво помѣстити тыхъ кôлька рядкôвъ въ нашôй рускôй „Свободѣ."

Трудно менѣ захопити трохи вôльного часу, щобъ вамъ де-що написати, а то задля того, що въ нашôй околици йде несогôрше робота. Майже у всѣхъ фабрикахъ робять понадъ часъ. Богато ту поприѣхджало Русинôвъ и всѣ достали роботу, но трохи поженились, але дѣвчатъ ще досить лишилось. И я тежь роблю досить добре и не можь вже такъ бурлакувати, якъ то колись бувало, що чоловѣкъ бѣгъ свѣтами за лучшою роботою, а бôльше стративъ якъ заробивъ.

Трохи у насъ похорѣло людей на дезинтерію, а то все мабуть наслѣдкомъ великои спеки, яка того року панувала по цѣлôй Америцѣ. Зъ нашихъ людей декотрй поводѣздили до краю на свои газдôвства, а знову инши розбрылись по Америцѣ за роботою. Чимало зъ тыхъ, що поѣхали, потрудились коло нашои церкви въ тыхъ тяжкихъ часахъ, що трудно було на жите заробити, але не зважали они на те, а зъ другими добремыслячими людьми тягнули справу напередъ, щобъ здвигнути въ Ансоніи божу святыню. Мы не забули за тыхъ тружен-

(Продовженє на другôй сторонѣ).

КОМЕДІЯ ПОМЫЛОКЪ.

Оповѣдане зъ американьского житя

ГЕНРИКА СѢНКЕВИЧА.

(Дальше).

Въ полудне вертала молодѣжь Struck Oil зô школы. Многонадѣйна молодѣжь уважала за вôдповѣдне приглянутись уважно Гансовому шильдови, якъ ихъ родичѣ рано. И панна Нюменъ бачила изъ своего стору, якъ молодѣжь передъ шильдомъ задержалась, пильно приглядалась и штуркаючи себе лôктями, шептала: О! that's Miss Newman! Good evening, Miss Newman!

То вже вхопило еи за саме серце.

Вечеромъ вôдвѣдала она самого пана редактора въ редакційнôмъ бюрѣ „Saturday Weekly Review."

— Тота малпа, то я — сказала панна присутному редакторови. А якъ вôнъ хотѣвъ зъ чемности заперечити, она боронила свого.

— Такъ, я знаю, що се я. Я сподѣюсь, що вы обороните нещасливу женщину за помочію свого вплывового орґану.

Редакторъ вôддавъ дальше до розпорядимости всѣ шпальты свои газеты. Най она лишь розказуе, а вôнъ готовъ слухати. Она може ему оповѣдати, що лишь хоче.

— Я нѣчого бôльше не бажаю, якъ маленькои сатисфакціи. Вôнъ мае здняти малпу и своимъ власнымъ языкомъ еи злизати.

Редакторъ зробивъ еи на се уважною, що вплывъ пресы дальше не сягае якъ, щобъ языкъ другого понудити до говореня, але до иншои чинности языка не зневолити. Лучше, якъ бы панна, радивъ редакторъ, удалась напередъ зъ тою справою до мирового судіи.

— Добре, то я пôду до мирового судіи.

Слѣдуючого ранку приступила панна Нюменъ до Ганса, котрый собѣ спокôйненько стоявъ на дверехъ свои гросернѣ и выгрѣвавъ ся на сонци.

— Слухайте пане Дучмане, я знаю зовсѣмъ беспечно, що то я есмь отъ та малпа. Я вамъ не заперечаю. Але вы всейчасъ пôдете зô мною до мирового судіи, тай мы побачимо, що вамъ нате скаже.

— Вôнъ скаже, що менѣ вôльно передъ моими дверима малювати, що менѣ подобаесь — запримѣтивъ Гансъ зъ делікатною усмѣшкою.

— На Бога, власне схочемо побачити!

Паннѣ майже духъ заперло зъ досады.

— А звôдки вы панно, если смѣю запытати, знаете, що то власне вы тота малпа?

— Се менѣ говорить мое власне сумлѣне — вôдрубала панна безъ намыслу, а по хвили додала рѣшучо: Вы всейчасъ пôдете зô мною до судіи, а якъ не схочете, то васъ шерифъ въ кайданахъ запровадить!

— Ну добре, я пôду зъ вами. Если вы вже конечно настаете на мое товариство, то я не бачу причины, чому-бъ я мавъ вамъ тои пріемности вôдмовити.

Обое позамыкали свои склепы и удались въ дорогу до мирового судіи. Доперва передъ самыми дверима того высокого и поважаного урядника впало имъ наразъ на гадку, що обое не богато вмѣють по англійски, щобъ могли докладно справу предложити. Они поставали и роздумовали. Що ту почати? Гансъ продумавъ вкôнци выходъ. Шерифъ есть Полякъ и розумѣе по нѣмецки. Вôнъ мусить бути тлумачомъ. Отже-жь вйо до шерифа!

Якъ они прійшли, сидѣвъ шерифъ на своимъ возѣ зъ замѣромъ вôдѣзджати. Они розказали ему на скорѣ о що рѣчь йде. Вôнъ навѣть не рушивъ ся.

— Йдѣть до чорта! — закричавъ шерифъ. — Вашою сваркою вы не покоите цѣле мѣсто. А при тôмъ вы обое лихи горожане. Вы нѣчимъ не причиняетесь до розвою мѣста Struck Oil, понеже вы цѣлый рôкъ бѣгаете въ однôй парѣ черевикôвъ. Если вы собѣ замовите по парѣ новыхъ черевикôвъ, я готовъ вамъ служити. Для судовыхъ услугъ, я немаю теперь часу. Я мушу спровадити нову шкôру. Good bye!

Шерифъ стрѣливъ зъ батога и вôзокъ покотивъ ся призначеною дорогою.

Обое стояли нѣми и безпорадни. Вкôнци взявъ ся Гансъ за пôдъ боки и завважавъ зô звычайною своею флеґмою:

— То вы будете мусѣли до завтра чекати, панно Нюменъ.

— Я не чекаю, скорше умру. Справа мусить бути ще нынѣ порѣшена, або здôймете малпу добровôльно.

— Я анѣ о тôмъ не думаю, щобъ здôймати малпу.

— То пôдете на шибеницю. Такъ есть, на шибеницю..... То стане ся и безъ шерифа. Судія знае и безъ того, о що розходить ся.

Добре, то ходѣмъ-жежь до судіи — вôдповѣвъ Гансъ спокôйно.

И они пошли.

Панна Нюменъ находилась однакъ въ блудѣ. Судія бувъ одинокимъ чоловѣкомъ въ мѣстѣ, котрый нѣчогôсѣнько не знавъ про ихъ сварки. Вôнъ живъ зовсѣмъ на самотѣ и цѣлковито вôддавъ ся сповнюваню своихъ обовязкôвъ яко лѣкарь и аптикаръ. Вôнъ приладжовавъ „Rhabarber" въ величезнôй скôлькости. Тымъ способомъ вôнъ думавъ, що свѣтъ ущаслививъ, а о проче анѣ не думавъ журити ся. Кождому бувъ жичливый тай длятого кождый лишавъ его въ спокою и не затягавъ его въ суперечки и споры мешканцѣвъ мѣста.

Судія прийнявъ двохъ смертельныхъ ворогôвъ зъ невинною мѣною, вôдповѣдно до свого супокою и нѣжности.

— Що вамъ дѣточки бракуе? запытавъ вôнъ.

— Покажѣть но свои язычки. Я заразъ вамъ трошка „Rhabarber" запишу и то зробить вамъ добре.

Обое зробили знакъ рукою, що они нѣчого не жадають зъ его лѣкарскои штуки, а панна Нюменъ воскликнула:

— Але не того мы хочемо! Не того!

Заразъ почали обое на перегоны оповѣдати. На одно слово, котре Гансъ вымовивъ, слѣдовало десять панны. Повставъ дѣйсный вирваръ, въ котрôмъ жаденъ чоловѣкъ не мôгъ нѣчого розôбрати. Вкôнци впала панна Нюменъ на славну гадку и показала на серце, котре нѣбы то Гансъ мечемъ провалилъ.

— Ахъ! Я розумѣю! Розумѣю цѣлковито! — вôдозвавъ ся мировый судія и зробивъ мѣну незвычайного быстроумія. Потôмъ отворивъ грубу книжку и почавъ щось писати. Вôнъ запытавъ Ганса, кôлько ему лѣтъ?

— Трійцять и шесть.

„SVOBODA“
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA“ Publishing Co.

All comunications should be addressed to:

„Svoboda“
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна 2.00
До старого краю........ 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
То „SVOBODA“
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

(Продовженє зô стороны першои.)

никовъ такъ якъ они не забули про насъ.

И они интересують ся нами, бо-жь въ тыхъ численныхъ листахъ до мене все запытують про розвôй нашои громады. А я вмѣсто вôдповѣсти листами, оповѣмъ все въ "Свободѣ."

Всѣмъ вѣдомо, що на посвяченю церкви нашои взяли участь навѣть кат. словацке братство зъ Бріджпортъ, лишь вôдказалось вôдъ участи въ тôмъ празнику ансонійске братство, въ котрôмъ есть досить угорскихъ Русинôвъ. Они вже зразу крутили свѣтомъ, якъ швець шкôрою. Коли колекторы ходили за складкою на церковь, то вôдказувались вôдъ даваня, звиняючись тымъ, що колекторы готовѝ повтѣкати до краю. Коли куплено вже мѣсце пôдъ будову, то и тогдѣ смѣялись, що тамъ буде салюнъ. а коли и святыня вже станула, то кривили душею, що ажь священникъ прійде, тогдѣ зложать все наразъ. Прійшовъ и священникъ о. А. Бончевскій. И тогдѣ щось пятьохъ фільозофôвъ прійшли до священника и спытали чи дадуть записати церковь на епископа. Священникъ вôдповѣвъ имъ, що якъ они собѣ збудують самѝ, то можуть те зробити, а та церковь що вже збудована, не буде нѣколи въ рукахъ епископа.

Коли таке вчули, озлобились и ще другихъ угорскихъ Русинôвъ пôдбурювали, щобъ не спомагали рускои церкви, а вже дуже цѣкавѝ були, хто то посвятить церковь, бо загрозили, якъ епископъ не посвятить, то они не прійдуть зъ парадою. Але се лишь выкрутъ, щобъ нѣчо не платити, а лишь гавкати.

Тѝ фільозофы бажали бы бути также церковными урядниками, а тому, що не суть ними отже-жь не хотять платити. Але якже-жь ихъ выбрати до уряду, если они не сповняють анѣ не сповняли своихъ повинностей? А теперь загрозили тѝ мудрагелѣ, що якъ хто ходити буде до тои божницѣ, якъ они звуть нашу церковь, то выкинуть его зъ „едноты.“

Не кажу, щобъ усѣ такѝ були, по бôльшôй части суть добрѝ, навѣть и лат. католики, але коли они слухають тыхъ кôлькохъ фільозофôвъ и „щирыхъ патріотôвъ...“ О, не слухайте вы ихъ, доки маете ще якесь чуте до своеи св. вѣры и народности — не блукайтесь по чужихъ порогахъ, тôлько горнѣть ся до своеи власнои матеры, а не до мачохи, вступайте до своихъ рускихъ организацій, бо грѣхъ великій свое оминати, а чуже вспомагати. Маете „Р. Н. Союзъ“, зъ котрого таку запомогу членъ дôстае якъ и зъ другихъ организацій, а за меншу вкладку мѣсячну якъ въ другихъ организаціяхъ, а ще такъ скоро и честно выплачае! Горнѣть ся до „Р. Н. Союза“, а не пожалуете.

На день 24. юлія зôбрали ся фільозофы, але не до церкви, тôлько на презоры „якъ то будзе“, тѣшились, що они намъ великои ганьбы нанесуть, що не возьмуть участи въ парадѣ, а насъ самыхъ „же будзе за мало.“ А въ короткôмъ часѣ увидѣли 4 численнѝ братства, 2 банды и богато другихъ народностей, то такого намъ встыду нанесли! А собѣ такои славы дочекались, що не смѣли йти разомъ зъ людьми, тôлько по за плоты якъ перебачайте собаки, але не брехали въ той часъ!

Бріджпортскѝ словеньскѝ братства, котрѝ були у насъ на посвяченю казали, що если-бъ були знали, що тымъ патріотамъ захочуесь епископа, то були-бъ позабирали и жѣнки и дѣти, щобъ звеличати руске свято въ Ансоніи и показати тымъ мудрагелямъ, що вже крайна бѣда тамъ, де церковь записана на епископа. Бо ось у нихъ выдано 17 тысячь на костелъ, а есть народу до 10 тысячь, грошѣ плынуть, а костела порядного нема, а и до того ллесь. Най васъ Богъ захоронить — казали они — щобъ вы церковь записували на епископа. По посвяченю церкви якъ усѣ братства пôйшли до салѣ, то найбôльшому зъ фільозофôвъ зробилось якось вѣяково и вôнь хотѣвъ тежь тамъ увôйти. Не помогла анѣ его брехня, що згубивъ братску вôдзнаку анѣ грозьбы, бо полісменъ выкинувъ его, мало собѣ бѣдака карку не скрутивъ. И такои славы дôждавсь той фільозофъ!

А ще тѝ угорскѝ Русины, а властиво зôсловаченѝ Русины радили намъ, щобъ запросити на посвячене о. Ханата, бо якъ казали, що его айрискѝ епископы зробили епископомъ на цѣлу Америку, та мы высмѣяли ихъ, бо-жь знаемо дуже добре, що о. Ханатъ такій самъ священникъ якъ и кождый другій.

И такъ тѝ люденькове прозывають насъ, що мы ходимо до божницѣ, а коли имъ недавно въ ихъ братствѣ умеръ чоловѣкъ, то самѝ прійшли до тои божницѣ, щобъ имъ вôддали прислугу. Вже то що правда, то не грѣхъ, але навчили ихъ кривити душею якъ швець шкôрою, потрафять такъ циганити, лишь бы на ихъ выйшло. А ще дуже цѣкаве и те, що десь повывчовувались такои мудрости, що лучше посылати дѣти до жидôвскои навѣть школы, щобъ лишь не до рускои. Имъ о религію або о народность руску такъ ходить якъ менѣ нынѣ о хиньскій танець. Та най тамъ! Не хотять вразъ зъ нами трудитись въ згодѣ, то най собѣ гавкають здоровѝ, коли нѣчо бôльше не потрафлять, а мы будемо и дальше трудитись спôльно и якъ мы вже першѝ початки побороли, то теперь вже легша наша праця. Одно насъ лишь тѣшить, що те, що маемъ, здобули мы своею власною працею, а не запродували ся нѣкому, анѣ не жебрали нѣчо въ нѣкого.

Гавріилъ Дзядикъ.

ВѢСТИ ИЗЪ СТАРОГО КРАЮ.

Голосъ зъ Лемкôвщины.

Хвальна Редакціе!

Не вôдкажѣть милостиво мѣсця въ вашôй „Свободѣ“ для слѣдуючихъ кôлька слôвъ:

Заохоченый вôдозвою п. Ивана Гловы въ ч. 32. „Свободы“ зъ дня 11. серпня и першимъ еѣ результатомъ въ складцѣ, осмѣляюсь яко членъ Выдѣла рускои бурсы въ Новôмъ Санчи, вôдозватись до жертволюбивыхъ краянъ Лемкôвъ.

Земляки! Яка бѣда у насъ въ краю, не потребую вамъ описувати, бо она выгнала васъ зъ рôдного краю въ далекѝ свѣты. Щасливый той, хто въ силѣ вôдвернутись до тои бѣды плечима, но бѣдный той, котрый ѣй въ очи мусить дивитись. — Въ тôй лихôй и мрачнôй доли задумано радити собѣ, а то пропущенемъ въ ту мраку якого луча сонця.

Великои чести достойный совѣтникъ и директоръ повѣтовои дирекціи въ Новôмъ Санчи, Василь Яворскій, задумавъ зъ проживаючими тамъ рускими людьми основати для бѣдныхъ Лемкôвъ руску бурсу и за помочію Бога и добрыхъ людей пôйшло дѣло напередъ, понеже вôдъ 1. вересня 1898 р. принято вже 17 хлопцѣвъ до бурсы, щобъ ходили въ Санчи до школы.

Початокъ есть, но де конець? особливо якій буде, одному Богу вѣдомо! Щасливый конець зависить и вôдъ насъ самыхъ. Коли мы зачнемо и тягати будемо, то чей найдуть ся люде Богомъ тронутѝ, що насъ не опустять. Не завела насъ тая вѣра. Мы лишь щиру волю показали зъ початку, а ту въ короткôмъ часѣ поплыли значнѝ жертвы зъ цѣлои Галичины и зъ-за границѣ, такъ, що мѣсто 6, якъ було постановлено, принято на засѣданю выдѣла 16. серпня 1898 р. ажь 17. Несуть на жертвенникъ народный славити Бога щедро, несуть не лише на бурсу, но и на церковцю при нѣй. Коли будемо мати ту крѣпость — церковцю, то сила нашихъ ворогôвъ не вдѣе намъ нѣчого. Коло церковцѣ будемо громадитись, потѣшатись, крѣпитись и хоть ляхами придавленѝ до карпацкихъ гôръ, то не роздавлять насъ вже теперь.

Прошу, подайте помôчь рускимъ рученятамъ, протягнутымъ до васъ! Зъ нихъ будуть люде въ славу Бога, вашу и Руси. Самѝ бѣднѝ принятѝ, въ насъ самыхъ слабѝ силы, а пôдкрѣпленѝ вами на устануть.

О. Теофиль Качмарчикъ
Въ Грибовѣ 30. серпня, 1898 р.

ЩО ЧУВАТИ ВЪ СВѢТѢ?

Въ Америцѣ — отъ якъ въ Америцѣ. Войско повернуло зъ вôйны тай робить пакости „цивілямъ.“ А найгôрше вже зухвалѝ, то тѝ, що стояли голѝ и босѝ тай голоднѝ въ Вірджініи, а пороху анѣ не вюхали. Не знати, чи повернули тыхъ трохъ вояковъ рускихъ, що амер. Русь выслала. Накрали панки, накрали. — Войско выморили голодомъ, а що найкрасше — президентъ не годенъ нѣкого допросити ся, щобъ взявъ участь въ ревізійнôй комісіи надъ выдатками и господаркою военною. А може вôнъ тôлько такъ буцѣмъ просить?

Въ Англіи высока політика, якъ звычайно. И Хины смакують и въ Африцѣ кольоніи не хотѣли бы стратити и зъ Америкою хотѣли бы навязати якъ найлѣпшу дружбу, длятого выслали свого головного секретаря (не „Союза“) державного. Мудрагелѣ тѝ Англійцѣ!

Въ Франціи не можуть дати собѣ рады зô справою Дрейфуса. Цѣла Франція ходить теперь до горы ногами, а таки выстава въ р. 1900 славно выпаде.

Въ Нѣмеччинѣ рай. Грубѝ Нѣмцѣ пють великими гальбами пиво и смѣють ся зô свого варіятковатого цѣсаря, що заберае цѣлый хоръ и ѣде до Ерусалима церковь посвящати, але смѣють ся тôлько въ кулакъ, на голосъ „nicht erlaubt“, бо криминалъ.

Въ Россіи также высока хинска політика, а мужикъ пухне зъ голоду. Царь дôставъ бзѣка и проголосивъ загальный миръ. То ему небсракови такъ пасуе, якъ бы нашъ Павликъ вступивъ до Василіянъ. А може такъ анархісты въ Москвѣ бѣдолаху настрашили? — Хто то може знати.

Въ Австріи — въ нещасливôй Австріи повно нещастя. Якійсь варіятъ Таліянъ, чи Французъ кинувъ ся на житє старои цѣсаревои Елисаветы. Що та жѣнка кому завинила, то хиба Богъ знае — не мы грѣшнѝ! Старый цѣсарь очевидно згрызъ ся на нѣщо. Та ба! Кобы то лишь та одна грызота! Австрія розпадае ся. Угры туй туй подякують за службу и робъ що хочешь! Щобъ хоть вѣку щасливо и мирно дожити!

Въ Галичинѣ дай Боже прожити! Выборôвъ нема, то нема що и говорити про Галичину!

На славнôй амер. Руси доперва благодать! — Всѣ предплатники „Свободы“ попрысылали за сей рôкъ по $2.00, кажуть: „на маешь редакторе, не свѣти порожными кишенями, бо намъ встыдно.“ Бôльше нѣчо, бо якъ бы було що, то я бы вамъ написавъ, не бôйте ся!

SPECTATOR.

НОВИНКИ.

Христіяньскій ошуканець.

Не нынѣшне се слово: ошуканець. Людей, що занимають ся тымъ поганымъ ремесломъ чимало, а вже мы Русины привыкли ще въ краю дивитись на ту мерзеность. Звычайно вказували мы, а и теперь вказуемъ що пальцемъ на жидôвъ якъ на такихъ, котрѝ любять надути чоловѣка, але такъ по правдѣ сказати то и мѣжь нашими людьми не бракне такихъ пташкôвъ, а вже мѣжь американскими Русинами начисливъ бы ихъ досить. Я, якъ рускій купець въ Америцѣ мавъ не разъ нагоду бачити подôбныхъ рускихъ ошуканцѣвъ и хочь не разъ скривдили мене свои люде, то я таки бувъ выбачливый, але ось той послѣдный фактъ допѣкъ менѣ до живого. Антôнъ Курила его прозвище, а походить вôнъ зъ Блихнарки въ Галичинѣ. Прійшовъ вôнъ ту два роки тому до Америки и удавсь до мене, щобъ я его заратувавъ и давъ на книжку віктуалôвъ. Розумѣесь, я давъ, бо якъ же-жь не помочи свому, тымъ бôльше якъ немае роботы, а такъ свято обѣцюе вôддати довгъ, якъ лишь дôстане роботу. Якъ вже дôставъ роботу той чоловѣкъ, порядно заробивъ, а въ мене такожь набравъ на порядну суму, тогдѣ анѣ носа до мене не вказавъ, а бравъ за грошѣ въ жида, а коли я у него вспоминавъ ся, то ще обрушивъ ся. Але я ждавъ дальше, ажь дôждавъ ся того, що мôй довжникъ утѣкъ до краю. Чижь то не ошуканець? Ось чого вôнъ ту вывчивъ ся въ Америцѣ, а такихъ мудрагелѣвъ есть досить и певно не скортить мене вже бôльше милосердитись надъ такими, бо треба бы хиба пôйти на старôсть просити о милостиню.

КОСТЬ КИРЧÔВЪ
рускій купець въ Jersey City, N. J.

Вôдтакъ звернувъ ся зъ такимъ самымъ пытанечкомъ до панны Нюменъ. Она не могла заразъ докладно вымѣрковати. Еи метрику якось не выразно выписали. Але оно повинно бути такъ помѣжь 20 а 25.

— All right!

— Що за „бізнесъ“ вашъ? — Они були властителями гросерень.

— All right!

Потôмъ поставивъ судія еще кôлька пытань. Обое не розумѣли, чого вôнъ властиво хоче, але, якъ належить вôдповѣдали „yes“, та бо вôнъ бувъ такій пріязный, що они за нѣяку цѣну въ свѣтѣ не були-бъ вôдважили ся вôдповѣсти: „no.“ Судія вдоволеный кивнувъ головою. Вôнъ ще кôлька хвиль писавъ, вôдтакъ положивъ поважно перо, вставъ, зближивъ ся до панны Нюменъ, обнявъ еи, на превелике еѣ здивоване и сердечно обцѣловавъ. Панна Нюменъ не боронила ся, бо уважала се за добрый знакъ для свои справы. Въ повнôй надіи, що справу выграла, поспѣшила домôвъ. Якъ прибѣгла до дверей свого стору, попращалась зъ Гансомъ слѣдуючимъ словомъ: „Я вамъ вже покажу!“

— Вы хиба кому иншому покажете, але не менѣ — вôдрѣзавъ Гансъ зъ тою певностію, яка товаришить вже добрôй и совѣстнôй справѣ.

Слѣдуючого ранку зъявивъ ся шерифъ передъ гросернями. Обое стояли передъ дверми своихъ сторôвъ. Гансъ смоливъ свою файку, а панна выспѣвовала, якъ звычайно, на нуту: „O du lieber Augustin!“ вы, Dutchman, Dutchman, Do-Dutchman, Do-Dutchman — man!

— Чи хочете теперь пôти до судіи? — запытавъ шерифъ.

— Я маю часъ.

— Мы тамъ були вже вчера — вôдповѣла панна Нюменъ.

— Любый шерифе, найдорожшій пане Девісъ, зробѣть ласку, зайдѣть до него и запытайте, якъ стоить наша справа. Я думаю, що для мене дуже добре. А вы докиньте за мною кôлька добрыхъ слôвъ. Вы знаете, що я бѣдна, безпомôчна дѣвчина. Вôдтакъ я еще нынѣ замовлю собѣ у васъ пару черевикôвъ...

Шерифъ пôшовъ до судіи. За чверть годины повернувъ вôнъ назадъ и на превелике здивоване обохъ воюючихъ сторôнъ, велика маса людей прилѣзла зъ нимъ разомъ. Зъ великою нетерпеливостію дожидавъ Гансъ и панна Нюменъ шерифа тай закидали его розличными пытанями:

— Ну и що-жь? Якъ тамъ було? Що казавъ судія? Хто выгравъ право?

— Все добре! О! навѣть дуже добре! Знаменито! — сказавъ шерифъ и хлиснувъ троха воздуху.

— Отже-жь, що-жь до дѣдька зробивъ судія? крикнули обое разомъ.

— Що вôнъ зробивъ? Найлѣпше, що мôгъ зробити, вôнъ васъ поженивъ.

— Що — о? по-же-нивъ?!!

— Такъ, чи-жь то щось небувалого? Чому-жь не мали-бъ ся двое молодыхъ людей поженити?

Если-бъ несподѣвано вдаривъ грôмъ зъ ясного неба, если-бъ земля отворила ся и огонь зъ середины еи бухавъ, если-бъ китъ въ воздусѣ лѣтавъ, або если бъ яке друге несподѣване чудо стало ся — панъ Гансъ и панна Нюменъ не були-бъ такъ сильно перестрашились. Вѣсть, яку имъ принѣсъ шерифъ, була чимсь дуже незвычайнымъ, а зôбранымъ людямъ справила велику радôсть. Гансъ зробивъ великѝ очи, отворивъ широко уста, зъ котрыхъ всейчасъ и языкъ вылѣзъ, котрый бувъ правдоподôбно цѣкавый, що тамъ на дворѣ такого незвычайного дѣе ся. Гансови выпала файка зъ рукъ и красна порцелянова голова, на котрôй бувъ вымальованый князь Бисмаркъ, розбила ся въ кавалки. Вôнъ спустивъ руки низько, якъ тôлько мôгъ и стоявъ такъ довго неподвижно, не промовивъ нѣ слова, лишь зъ идіотичною мѣною глядѣвъ на панну Нюменъ якъ бы еи нѣколи ще въ своимъ житю не бачивъ. Тай панна Нюменъ изъ свои стороны не знала зô своими очима и губою нѣчого лѣпшого зробити, якъ ихъ неможливо широко отворити. Она довго роздумовала, чи бы не зôмлѣти, однакъ, зô взгляду на велике число присутныхъ людей, уважала се за необычайне, але зъ причины великого умученя, склонила ся на дверѣ гросернѣ и такъ спокôйно довго стояла. Вôдтакъ споглянула остро на Ганса и зъ такимъ здивованемъ глядѣла на него — якъ колись панѣ Ева, перша жѣнка, по своимъ пробудженю, глядѣла на пана Адама, на першого мужа.

Такъ стовпомъ стояли обое кôлька минутъ. Вкôнци прійшли обое до себе и наразъ вчинили страшный крикъ:

— Я маю бути его женою?

— Я мавъ бы бути еи чоловѣкомъ?

— Нѣколи! Я не хочу сего! Обмана! Насильство! Я кажу ся всейчасъ розвести!

— Обмана! Насильство! — кричавъ и панъ Гансъ. Я радше повѣшусь, якъ мавъ бы-мъ зъ нею оженитись. Всейчасъ мусить наступити розвôдъ! Всейчасъ!

(Конець буде).

Золотѝ мысли.

1.

Себе самого напередъ
Заставъ робить, що слѣдуе,
А лишь потому иншихъ вчи, —
Тодѣ зъ дороги не хибишь.

Ты самъ себе такимъ зроби,
Щобъ иншихъ ты навчати мôгъ;
Самъ надъ собою запануй,
То запануешь надъ людьми.

Хто самъ себе опанувавъ,
Найтяжшу рѣчь вôнъ доконавъ;
Хто самъ себе оберѣга,
Той бесцечнѣйшій вôдъ усѣхъ.

Не кидай власнои меты,
Щобъ за чужою десь йти,
А власну ясно цѣль пôзнай,
До неѣ просто поспѣшай.

2.

Якъ сережкѝ золотѝ
Въ нôздряхъ бурои свинѣ,
Такъ краса не йде въ пожитокъ
Зле выхованôй женѣ.

Якъ перлина дорогая
У оправѣ золотôй,
Такъ душа жѣноча щира
Сяе въ зверхнôй красотѣ.

Ив. Франко.

Читайте!

Вже вийшла зъ друку просвѣтна книжочка пôдъ заголовкомъ: „Конституція Сполуч. Державъ Пôвнôчной Америки" — подавъ Ст. Макарь. Понеже знане основныхъ законôвъ нашои державы, есть не малои ваги для кождого американьского горожанина, а тымъ бôльше для рускихъ робôтникôвъ, котрѝ стараютъ ся о амер. горожаньство, мусять складати малый испытъ зъ той конституціи, тожъ сподѣемось, що книжочку кождый купить. Не стоитъ она богато, бо лишь 10 центôвъ. Въ Jersey City, N. J., въ Yonkers, N. Y., въ Ansonia, Conn., Olyphant, Pa., Pittsburg, Pa., Shamokin, Pa., Mt. Carmel, Pa., тѝ книжочки набути можна въ читальни або у Всеч. отдѣлъ духовныхъ, а прочи най пишутъ до редакціи „Свободы."

Противники горячихъ напоѣвъ въ Канадѣ.

Англія, Спол. Державы и Канада маютъ найбôльше людей, котрѝ воюютъ противъ вживаня горячихъ напоѣвъ. Суть се такъ званѝ прогибіціонѣсты. Число ихъ въ Спол. Державахъ досить велике, але ще не таке якъ въ Канадѣ. — Справа заборони свобôдной продажи напоѣвъ знаходить ся на тôмъ степени, що тамошне правительство приневолене предложити ту рѣчь загальному голосованю. И коли бôльшость населеня домагае ся обмеженя продажи горячихъ напоѣвъ, правительство мусить задосыть учинити тымъ жаданямъ.

Застрѣливъ свого боса.

Въ Монтанѣ застрѣливъ бувшій президентъ майнерской юніи Томъ Сальмонъ суперинтендента, коли той его зъ роботы вôдправивъ. Шерифъ мусѣвъ Сальмона вôдвести 30 миль, бо люде озлобленѝ хотѣли его линчовати.

По американски.

Дня 15. с. м. справляли рѣзники въ Buffalo, N. Y. пікнікъ. Щобъ дати скромненьку, дарову перекуску для своихъ гостей, зарѣзали 15 воловъ, 50 телятъ и 50 овець. — Се фактъ!

— Чи знаете, що слѣдуюча конвенція „Руско-Народного Союза" буде на тôмъ плейзѣ, где буде найбôльше членôвъ? Чи хочете, щобы у васъ була конвенція? Если такъ, то записуйте ся до „Союза."

— Кôлько войска сталого подчасъ „спокою" — кровію и потомъ окупленого, утримуютъ европейскѝ державы:

Россія	893,900	вояковъ.
Франція	540,000	,,
Нѣмеччина	479,000	,,
Австро-Угор.	334,114	,,
Швайцарія	268,554	,,
Италія	241,151	,,
Англія	236,786	,,
Ишпанія	128,183	,,
Сербія	1[illegible]0,245	,,
Бельгія	50,000	,,
Швеція	38,976	,,
Португалія	32,625	,,
Нѣдерляндія	26,972	,,
Греція	23,453	,,
Норвегія	19,700	,,
Данія	10,000	,,

Округло взявши тѝ великѝ державы европейскѝ марнують рôчно на утримане войска слѣдуючѝ сумы:

Австро-Угорщина	160	міліон.	зр.
Нѣмеччина	580	,,	марокъ
Франція	600	,,	франк.
Россія	284	,,	рублѣвъ
Италія	330	,,	лировъ

Загадки.

1) Чоловѣкъ продавъ коня за $90, купивъ его назадъ за $80 и вôдпродавъ его нанново за $100. Кôлько взявъ за коня, або кôлько разомъ заробивъ?

2) Оденъ чоловѣкъ купивъ пару черевикôвъ за $4, а давъ шевцеви $10. Шевць промѣнивъ ту десятку у сусѣды и вернувъ решту чоловѣкови, котрый купивъ черевики. Той чоловѣкъ вôдѣхавъ въ свою сторону зъ черевиками и тыми $6 рештъ. По хвили сусѣдъ повертае до шевця и приносить $10 кажучи, що грошѣ фальшивѣ, отже шевць змушеный бувъ вôддати добрѝ грошѣ сусѣдови. Яка була его шкода?

Л. К.

Робота поправляесь.

Въ околицяхъ Шамокінь, Па. мѣжъ робôтниками стало веселѣйше, бо робота значно поправилась, по деякихъ фабрикахъ въ Мт. Кармель, Па. робять цѣлый тыждень. Та чи на довго стане той роботы треба сумнѣвати ся. Розказують собѣ, що робота потребае якихъ три мѣсяцѣ, а опôсля позволить знову вôдпочивати робôтникамъ и примирати зъ голоду.

Вѣсти церковнѝ.

Зачуваемо, що въ Troy, N. Y. люде опамятали ся и дня 24. серпня запросили до себе о. М. Пôдгорецкого зъ Jersey City, N. J., щобъ той зробивъ у нихъ порядокъ. И дѣйсно о. Пôдгорецкій поѣхавъ тамъ, привернувъ ладъ, выбрано новую церковну раду, а понеже всѣ одноголосно заявили, що хочуть мати у себе тамъ скорше галицкого священика, то есть надѣя, що невдовзѣ достануть его, а тогдѣ запануе тамъ гараздъ и спокôй. — Щасть Боже!

— Маешь дѣти? Чому-жъ не запишете ихъ до „Союза?" Коштуе лишь 25 центôвъ на мѣсяць, а дѣти умирають дуже часто, частѣйше якъ старшѝ.

— Рôчницю морду Лятимерского дня 10. вересня обходили робôтники торжественно. Близько 5 сотокъ робôтникôвъ машировали улицями до цминтаря, де було выголошено кôлька бесѣдъ, вôдповѣдно до тои хвилѣ.

— Дня 24. и 25. с. м. нашь колекторъ Василь Фекула колектовати буде за „Свободу" въ Олифантъ, Майфильдъ и околици. Просимо нашихъ довжникôвъ бути на се приготоваными и не вôдпустити колектора зъ нѣчимъ.

СМѢШНЕ.

ЧОМЪ БОГАТО ВОДЫ У МОРЪ.

Погнавъ чоловѣкъ до моря напувати воловъ. Не пютъ воды, а вôнъ усе привертае ихъ до неи, а далѣ й каже:

— Чому за бѣсъ, чомъ оне не пютъ? Здае ся вже й пора-бъ. Ану лишь, самъ напю ся.

Ухопивъ разъ — солона; хлыснувъ удруге — мовъ и солона, и гôрка.

— Е, — каже чоловѣкъ, — тымъ же еи и богато, що еи нѣхто не пе.

— Не бôй ся, хлопче, песъ не такій злый, видишь, що хвостомъ махае.

— Та я его ся зъ той стороны не бою!

НЕВМѢЛА ГОСПОДЫНЯ.

Обѣдавъ цыганъ у чоловѣка. Подали борщъ, кашу. Цыганъ бувъ дуже голодный та якъ заходився бѣля того, то такъ наѣвъ ся, що вже край. Коли се господыня подае ковбасу печену. Горе цыганови: ковбаса ажъ лоскоче въ ротѣ, а ѣсти нѣкуды. Тодѣ до господыни:

Е — ехъ! — каже, — умѣла, господынько, годувати, та не вмѣла давати!

ЦЫГАНЪ ТА ХАЗЯИНЪ.

Бувъ собѣ одеть такій хазяинъ, що отто прійдуть робôтники снѣдати вôнъ и каже: „Сыпъ имъ заразомъ и обѣдати!" — Поѣдять они ще трохи. „Сыпъ имъ, — каже, — заразомъ и вечеряти."

А що вже они тамъ зъѣдять? Отто поѣдять заразомъ, вôнъ ихъ тодѣ ввесь день на роботѣ мордуе, каже: „вы вже пообѣдали и повечеряли!" Хиба якій вôнъ одôрветь напити ся. — Отъ и нанявъ ся до того хазяина цыганъ. У ранцѣ посѣдали снѣдати. Поснѣдали.

— Сыпъ, каже хазяинъ, — теперь ще имъ и обѣдати.

И пообѣдали они.

— Давай же имъ заразомъ и вечеряти!

Насыпала наймичка и вечеряти. Повечеряли они.

— Ну, теперь, — каже хазяинъ, — идѣть на роботу!

— Е, — каже цыганъ, — добрѝ люде, якъ повечеряють, такъ и спати лягають. Лягайте, хлопцѣ!

— Потрѣбна до службы руска дѣвчина або жена. Мусить умѣти добре варити, прати и прасувати (біхльовати). Зголошувати ся треба, за поданемъ жаданои заплаты, до редакціи „Свободы" — Mt. Carmel, Pa., P. O. Box 13.

За „Свободу" належить ся заплатити!

Початки рускои еміграціи.

(Оповѣдане старого еміґранта.)

(Конець).

Недоленька то була наша тй першй часы нашого заробкованя. Заки мы прибрались по тутешному а заки вывчили якъ просити о роботу то зôйшло пару днѣвъ. И ажь тогдѣ завели насъ до наставника, котрый намъ приказавъ перебирати камѣне вôдъ вугля, бо пôдъ землю не вôдважились йти.

Але гôренька була наша година при тôй роботѣ. Лишь схилишь ся, а ту вже зъ заду поцѣлить тебе камѣнчикомъ. Скаржитись не було на кого, бо и якъ вгадаєшь хто тебе зъ тои голоты вдаривъ. Не разъ ажь до плачу приходило, а я вже таки хотѣвъ утѣкати назадъ до краю, такъ менѣ те все надоѣло. А коли мы выходили зъ роботы, то нѣколи не йшли до хаты по одному, бо були-бъ Англики чоловѣка окамѣновали. Все насъ йшло кôлькохъ.

Та мабутьи Англикамъ накучилось доскулювати намъ и они вже перестали по трохи. Я навѣть вже звыкъ до новои роботы, та до нового свѣта и зъ нетерпеливостю дожидавъ выплаты, цѣкавый, кôлько то буде мои заслуженины.

Ажь и наспѣвъ той радôсный для всѣхъ робôтныхъ людей день.

Кождый бере свои центы и чимъ скорше утѣкає до хаты — прійшла и на мене черга. Наставивъ я руку, а вôнъ менѣ высыпавъ на долонь повну купочку довгихъ паперцѣвъ. Я не числивъ ажь выйшовъ на свѣтъ и самъ своимъ очамъ не вѣривъ. Трійцять долярôвъ якъ втявъ — Господи, тажь тыхъ грошей я бувъ бы въ краю и за рôкъ не побачивъ. А ту ось, за дурне перебиране камѣня тай таку суму лупять. Такъ собѣ десь тамъ англицкй робôтники розказували, що якъ бы не мы, то плата була-бъ ще высша. Господь его знає чи то була правда.

Якъ вже всѣ нашй посходили ся до хаты по выплатѣ, а кождый принѣсъ повнй кишенѣ гроша, ажь тогдѣ въ насъ бувъ баль, баль.

Гостили ся мы, що ажь гей, а потôмъ давай выгадувати розличнй дотепы. Мы, що ино прійшли зъ краю, сидѣли тихо и приглядали ся старшимъ, що они скажуть або зробять.

Ось пр. оденъ зô старшихъ нашихъ „гамериканôвъ" ставъ тай таке до насъ:

— А що мы будемо все въ хатѣ смердѣти, ходѣмъ ту до лѣса, тамъ забавимось.

— А Англики? — замѣтивъ хтось зъ гурту.

— Що Англики, а у насъ нема здоровыхъ пястукôвъ?

— Ба правда — загудѣло товариство и мы всѣ выйшли пôдъ горбокъ у лѣсъ и тамъ зачали гостину на ново.

А що то за гостина була, Господи единый... Пій кôлько хочешь, ѣджь шинку ажь уха трясуть ся, а далѣ якъ не зачнуть вытягати весѣльныхъ ажь луна по лѣсѣ ходила. Далѣ Акимъ Верета заплескали въ долинѣ и все втишилось. Всѣ шанували Акима, бо бувъ найстаршій „гамериканець" тай вмѣвъ де-що смѣшного приповѣсти.

Коли вже всѣ замовкли, наставивши уха на слова Акима, вôнъ вôдозвавъ ся.

— Ану, хлопцѣ, хто менѣ докаже якои штуки?

— Я! — вôдозвавъ ся оденъ зъ гурту.

— Хто, ты Семане, ты потрафивъ бы що мудрого выгадати? — замѣтили его товаришѣ.

— А чому нѣ — обуривъ ся Семанъ, а хиба то я даромъ ѣвъ американску пинку два роки?

Ану но, кажи, побачимо — заговорили другй.

Семанъ ставувъ въ серединѣ, выпріямивъ ся и спытавъ гордо:

— Хто втне тои штуки, щобъ задержати тренъ, коли вôнъ буде ити за якои пôвъ годины?

Всѣ зглянулись по собѣ зъ счудованемъ, немовь бы пытали оденъ другого чи можливе оно щось подôбного и нѣхто нѣ пары зъ устъ, лишь Акимъ чогось глумливо всмѣхнувъ ся.

— А отъ бачите, а я вамъ доконаю тои штуки.

— О, хиба того тай не втнете — насмѣливъ ся и я вôдозватись.

— Що, не втну? — каже вôнъ.

— Ба не втнете.

— Ба втну.

— Ну побачимо.

— Побачимо — загуло цѣле товариство и всѣ мы наблизились до желѣзничого тору, куды мавъ невдовзѣ переѣздити тренъ. Мы стоимо, а Семанъ десь зникъ намъ зъ очей. Мы зглянулись по собѣ, гадали, що певно втѣкъ до хаты, не чуючись въ силѣ доконати тои штуки. Ажь ту наразъ зачули мы зъ-за горы трубленє трену, а передъ нею чоловѣка зъ червонымъ свѣтломъ, котрымъ ставъ вымахувати. Тренъ затрубѣвъ ще разъ, засопѣвъ и ставувъ. Мы збѣглись до того мѣсця, а тамъ кôлькохъ зъ прислуги обступили Семаня и розпытують его щось, а потôмъ взяли его тай всадили до вагону и поѣхали дальше.

— Адѣть — кажу я до другихъ — втявъ штуки й задержавъ тренъ и ще за те дармо поѣхавъ.

Всѣ покивали головами зъ зачудованя, лишь Акимъ знову глумливо всмѣхнувъ ся.

— Чомъ вы такъ всмѣхаете ся — спытавъ я Акима. — Тажь вôнъ доказавъ штуки!

Ехъ грінорь — каже Акимъ — доказавъ такои штуки, що за ню заплатить солено, а то ще и въ „Ивановôй хатѣ" посидить.

— Такъ? — спытали всѣ недовѣрчиво — ну, та бодай доказавъ свого, а грошѣ на заплату чей мае.

Акимъ обернувъ ся теперь до всѣхъ тай каже зъ повагою.

— Доказавъ Семанъ штуки, бо приобѣцявъ, але я вамъ теперь покажу, що и рускій робôтникъ потрафить грати пана.

— Якъ то? — поспытали.

— А такъ, що я поѣду теперь треномъ до другои мѣсцевости, де суть нашй люде, ажь тамъ забавлю ся.

— Якъ же-жь вамъ ѣхати, коли теперь не йде тамъ тренъ?

— Власно поѣду якъ панъ — ходѣть ту до поблизькои стацій то побачите.

Мы знову здвигнули раменами, недовѣряючи тому, та пôйшли зъ цѣкавости за Акимомъ.

Акимъ побесѣдувавъ щось зъ колѣєвымъ урядникомъ, той пôйшовъ десь, а за хвилю побачили мы машину, до котрои причепленый бувъ оденъ вагонъ. Акимъ сѣвъ, машина затрубѣла и рушила въ дорогу. Акимъ лишь махавъ до насъ рукою на прощане.

Мы вже теперь здурѣли зъ подиву.

— А то втявъ пана — погадали мы собѣ. А Англики якъ не зачнуть ся реготати ажь до землѣ присѣдали.

Я пытаю въ одного зъ нашихъ:

— И якъ вôнъ мôгъ такъ самъ поѣхати? Певно знае ся добре зъ Англиками.

— Та и ты такъ само можешь знати ся — вôдповѣвъ — але та знакомôсть коштувати его буде троха не всѣ зароблений грошѣ.

О, що правда то не грѣхъ — бавили ся въ тй часы хлопцѣ, а що за выгадки строили, то анѣ бы списавъ того всего. Тай не дивота, хиба не було за що? Грôшь йшовъ якъ полова, а де его було дѣти. Нѣхто не знавъ якъ нимъ газдувати тай кого зарадитись. Зъ англицкими робôтниками анѣ не говори до него, бо бувъ бы тебе въ ложцѣ воды втопивъ, а вôдъ нашихъ нѣякои порады.

Але вкôнци всему бувъ конець. Зачали вже и намъ трохи скупійше йти грошѣ. Наставники врывали платню, а деколи и тои не було. Мѣжь робôтниками англицкими видко було якійсь неспокôй. Щось важного заносило ся. Я то запримѣтивъ, бо и бити насъ вже не били и ласкавійше до насъ промовляли. Самй ставали громадками и спорили про щось мѣжь собою. Наставники выглядали якось боязливо, а деколи навѣть доходили до насъ вѣсти, що тамъ або тамъ забивъ хтось грôзного наставника. Мы всѣ передчували щось великого. Однй казали, що вôйна буде, другй, що помешть настане, а декотрй лякали насъ, що Англики змавляють ся насъ всѣхъ вырѣзати. Неспокôй и острахъ налягъ зморою на кождого зъ насъ.

Ажь якось разъ кличуть насъ усѣхъ, щобъ всѣ робôтники, якй ино жіють, згромадили ся въ лѣсѣ на полянѣ. Аже теперь намъ буде конець — погадавъ собѣ кождый зъ насъ.

Згромадили ся мы перше самй свои до одного зъ нашихъ и радимо, що намъ робити: ити чи нѣ.

— Пôдемо — каже оденъ зъ нашихъ — а то могли-бъ насъ и въ хатѣ выдусити, але най кождый зъ васъ на всякій припадокъ возьме яку оборону. Мы пôйшли на ту поляну, а тамъ застали тôлько народу, що анѣ куды протиснутись.

Мы всѣ въ купочцѣ станули собѣ, зъ боку, готовй въ кождôй хвили до утечи, а кождый зъ насъ ажь тремтить, коли то зачнуть рѣзати.

Въ тôмъ оденъ стае серѣдъ народу на пôдвысшенôмъ мѣсци и зачавъ бесѣду:

— Братя робôтники! Лихй часы настають для насъ! Якъ такъ дальше пôде, то до вагончикôвъ зъ вугльомъ вмѣсто мулôвъ, запрягати будуть насъ — и скажуть гарювати вôдъ досвѣта до змерку. За керваву нашу працю, въ котрôй неоденъ зъ насъ выставленый неразъ на смерть, не то що не платять намъ добре та ще и тоту одробину заслуженины врывають намъ. А они насъ не боять ся разъ тому, що мають вже міліоны выссанй зъ нашого поту и крови. Насъ е вже досить а подруге, що мы ходимо собѣ кождый для себе и жадному зъ насъ не лежить на серци наша доля. А дивѣть братя робôтники, адже-жь мы едно, мы всѣ до себе подôбнй, бо-жь на всѣхъ насъ та важка праця лишила свои пятна, котрй повиннй насъ злучити въ одну велику силу рицарѣвъ працѣ и станути до дорбы зъ нашимъ вспôльнымъ ворогомъ, зъ нашими пявками.

Коли бесѣдникъ те сказавъ, всѣ загудѣли зъ ворушеня, а оплескамъ не було кôнця. Мы зглянулись по собѣ, а далѣ я глипнувъ и на другихъ робôтникôвъ и такъ я бачу, що всѣ мы маемъ замаранй и потятй вугльомъ лиця и руки и такъ я собѣ мѣркувавъ, що мы велика а велика сила.

Коли ще и иншй бесѣдники говорили про еднôсть всѣхъ робôтникôвъ та про красшу нашу долю, то всѣ подавали собѣ руки и обѣцювали держати ся разомъ якъ прійде того потреба.

Англики стискали нашй руки, перепрашали за тй бійки якихъ на насъ допущали ся. Всѣхъ огорнула тогдѣ якась радôсть, бо всѣхъ лиця яснѣли веселостю. Я самъ чувъ въ собѣ якусь неопредѣлену втѣху, бо якъ же-жь не тѣшити ся, коли бачишь, що за тобою тôлько товаришѣвъ, а всѣ они жичливй и постоять за тобою.

О, той день памятный для мене и я его нѣколи не забуду.

И гадаете, що не поставили ся мы робôтники противъ нашихъ гнобителѣвъ? Поставили ся, лишь якъ кождый початокъ все трудный и прôбный такъ и тогдѣ. Декотрй люде не навыкли до едности, не розумѣли того всего тай дали ся збаламутити и тому не все намъ удавало ся, але вже вôдъ тыхъ часôвъ помѣжь робôтниками стало трохи инакше житись. Помѣркували неборак и, що мовчанкою не добудешь нѣчого.

Грыць вôдсапнувъ глубоко, похитавъ головою, а звертаючись до слухачѣвъ додавъ.

— Таке то колись бувало, а бувало всѣляково, зле и добре, звычайно на початку. А нынѣ? Нынѣ якъ бачу вже на инше змѣнилось, вже и мѣжь нашими инакше думають. Богато такихъ, що читають газеты, належать до товариствъ, вчать ся, стають иншими людьми. Добре, добре! До васъ молодыхъ належить будучнôсть. Мы старй перейшли по терняхъ и неоденъ тамъ проколовъ собѣ ними ноги — дорога прочищена, лишь вамъ теперь рôвно и згôдно йти по тôй прочищенôй дорозѣ.

Старый майнеръ замовкъ, обтеръ зъ чола пôтъ и зôтхнувши глубоко, вставъ зъ свого сидженя, звиняючись передомною за може недоладне оповѣдане та за часъ, котрого мôгъ я ужити на супочинокъ. Всѣ зъ товариства тежь заворушились, бо вже по правдѣ була крайна пора на вôдпочинокъ, щобъ слѣдуючого дня прокинутись рано и удатись до свого звычайного занятя.

Стефанъ Хлоповъ.

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!
Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды панує брехня,
Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!
Ив. Франко.